

Vergaderjaar 2009–2010

32 436

Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in 2009

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 1 juli 2010

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft de eer verslag uit te brengen over haar werkzaamheden in 2009.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Rutte

De griffier van de commissie,
De Gier

Samenstelling van de commissie

Ingevolge artikel 22 van het Reglement van Orde bestaat de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) uit de voorzitters van de fracties. De voorzitters van de fracties waren in 2009: Van Geel (CDA), voorzitter van de commissie, mevrouw Hamer, (PvdA), mevrouw Kant (SP), Rutte (VVD), Wilders (PVV), mevrouw Halsema (GroenLinks), Slob (ChristenUnie), Pechtold (D66), mevrouw Thieme (PvdD) en Van der Vlies (SGP).

Sinds juni 2009 heeft ook de voorzitter van de fractie van de SP deel uitgemaakt van de commissie.

Groepen zijn niet in de commissie vertegenwoordigd omdat de Kamer in 2003 heeft besloten om alleen partijen die direct na de verkiezingen zijn aangetreden, deel te laten uitmaken van de commissie.

Beknopt overzicht van de in de verslagperiode verrichte werkzaamheden

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten is in 2009 negen maal bijeengekomen om te overleggen met de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), van Defensie en van Justitie. Zij heeft ook een gesprek gevoerd met de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) over haar jaarverslag. Daarnaast heeft de commissie een werkbezoek gebracht aan de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) op 28 september 2009. De voorzitter van de commissie heeft Nederland vertegenwoordigd bij de Vijfde Conferentie van parlementaire commissies van toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten in de lidstaten van de Europese Unie in Tallinn op 25 en 26 mei 2009.

Op 18 februari 2009 is de commissie voor de eerste maal in vergadering bijeengekomen. Tijdens deze bijeenkomst heeft de commissie overlegd met de minister van Defensie. Hij heeft meer informatie gegeven over het rechtspositionele geschil tussen de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en twee medewerkers van de dienst.

De commissie heeft vervolgens vergaderd op 18 maart 2009. Zij heeft tijdens deze vergadering gesproken over het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) nr. 15. Behalve over potentiële dreiging van acties vanuit het Middellandse Zeegebied is de commissie ook ingelicht over de radicalisering in moskeeën.

Vervolgens heeft de minister van Justitie de commissie mededelingen gedaan over de gang van zaken bij de dreiging van een terroristische aanslag in Amsterdam. Afgesproken is dat de gebeurtenissen in Amsterdam en de reacties van politie en openbaar ministerie hierop worden geëvalueerd en dat de evaluatie en de conclusies uit het onderzoek in het openbaar zullen worden besproken.

De bespreking van het AIVD Jaarplan ging vooral over de inlichtingenactiviteiten van de AIVD en zijn inspanningen op het gebied van dierenrecht-activisme. Meegedeeld is dat de AIVD in het bijzonder inzet op versterking van de integrale besturing van de dienst om de wendbaarheid en slagkracht van de dienst te vergroten. Tenslotte zijn in deze vergadering de driemaandelijksse rapportage, over het vierde kwartaal 2008, van de AIVD en een toezichtsrapport van de CTIVD over de toepassing van de artikelen 25 (de bevoegdheid tot het met technisch hulpmiddel aftappen) en 27 (bevoegdheid tot het ontvangen van niet kabel-gebonden telecommunicatie) Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) besproken.

De commissie vergaderde op 16 april 2009; in deze vergadering heeft de commissie de minister van Defensie verzocht de CTIVD een onderzoek te laten doen naar het geschil, waarover zij al eerder met de minister had gesproken, tussen twee medewerkers van de MIVD en het ministerie van Defensie over de afgifte van de Verklaring van geen Bezwaar. Dit heeft de minister toegezegd.

Ook is tijdens deze vergadering gesproken over DTN nr. 16; hierin wordt het dreigingsniveau voor Nederland substantieel genoemd wegens de aandacht voor Nederland op internet en de aankondiging van een tweede deel van de film Fitna. De voornaamste dreiging wordt ingevolge het DTN gevormd door jihadistische netwerken en andere organisaties buiten Nederland. Ook heeft de minister van Justitie de commissie geïnformeerd over de aanhouding van een aantal personen die deel uitmaakten van een netwerk in België, dat aanslagen in Europa wilde plegen.

Voorts werd gesproken over de beveiliging van mevrouw Hirsi Ali in verband met een mogelijke dreiging.

Tevens heeft de AIVD een briefing verzorgd over de spionageactiviteiten van buitenlandse mogendheden in Nederland en de maatregelen die daartegen zijn getroffen.

Op 14 mei 2009 ontving de commissie de CTIVD voor een gesprek over haar jaarverslag 2008–2009.

De commissie is ingelicht over de lopende onderzoeken van de CTIVD zoals het onderzoek naar de financieel-economische onderzoeken door de AIVD, het onderzoek naar de rechtmatigheid van de weigering door de AIVD van het verstrekken van een Verklaring van geen Bezwaar in het veiligheidsonderzoek naar de voormalig korpschef van het politiekorps Zeeland, het onderzoek naar de samenwerking tussen de AIVD en buitenlandse inlichtingendiensten en de monitoring van de notificatieverplichting van de inlichtingendiensten. In het jaarverslag zijn drie rapporten van de CTIVD opgenomen. Een ervan betreft de toepassing van een aantal bijzondere bevoegdheden zoals het onderscheppen van telecommunicatie en de selectie van ongericht ontvangen signaalcommunicatie. Op de aanbeveling van de CTIVD dat de AIVD ook bij een stomme tap de toestemming van de minister van BZK vraagt, heeft de minister toegezegd dat zij zal bevorderen dat de AIVD de bij de stomme tap meegezonden sms-berichten alleen inziet als daarvoor toestemming is gegeven op grond van artikel 25 Wiv 2002.

In haar onderzoek naar de financieel-economische onderzoeken van de AIVD heeft de CTIVD vastgesteld dat in één geval van voordracht voor plaatsing op de VN bevrozingslijst de AIVD zijn rol ruimer heeft ingevuld dan door het Protocol voorgeschreven. Op dit punt heeft zij verschil van mening met de minister van BZK. Ook is de CTIVD geïnformeerd over een onderzoek naar de inzet van Signals Intelligence (Sigint) door de MIVD. Het lijkt erop dat de MIVD in dit proces zorgvuldig opereert. Ook onderzoeken van de CTIVD naar de rechtmatigheid van het handelen van de MIVD jegens twee geschorste medewerkers en naar de samenwerking van de AIVD met buitenlandse inlichtingendiensten zijn in dit gesprek aan de orde gekomen.

Op 24 en 25 mei 2009 werd in Tallinn de Vijfde Conferentie van parlementaire commissies van toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten in de lidstaten van de Europese Unie gehouden. De voorzitter van de commissie, drs. P. L. B. A. van Geel heeft, vergezeld van de griffier van de commissie mevr. mr. H. J. M. M. de Gier, Nederland vertegenwoordigd. Ook mevrouw mr. I. P. Michiels van Kessenich-Hoogendam, voorzitter van de CTIVD, heeft deze vergadering bijgewoond.¹

¹ Het verslag van deze conferentie is gedrukt als Kamerstuk onder nummer 31 979 nr. 2

De commissie is in vergadering bijeengekomen op 23 juni 2009 om met de minister van BZK te overleggen in verband met een onderzoek naar de schending van staatsgeheimen door een medewerkster van de AIVD.

De commissie vergaderde op 25 juni 2009 over onder andere het DTN 17. De belangrijkste conclusie was dat uit trends en fenomenen is af te leiden dat het dreigingsniveau voor Nederland moet worden gehandhaafd op substantieel. De jihadistische dreiging tegen Nederlandse belangen is het grootst in het buitenland; de Nederlandse lokale jihadistische netwerken verkeren in relatieve rust.

De beveiliging van mevrouw Hirsi Ali is opnieuw aan de orde gekomen zij het uitsluitend in procedurele zin. Nederland heeft niet de mogelijkheid en de middelen om een Nederlander in het buitenland te beveiligen. Als mevrouw Hirsi Ali in Nederland zou verblijven, krijgt zij intensieve beveiliging. De CIVD heeft naar aanleiding van de bespreking van dit onderwerp geconstateerd dat een kwestie als deze besproken zou moeten worden in de vaste commissie voor Justitie uit de Tweede Kamer, eventueel vertrouwelijk, en niet in de CIVD.

Opnieuw is gesproken over een intern AIVD onderzoek naar schending van staatsgeheimen; de AIVD heeft een ambtsbericht opgesteld en uitgebracht aan het openbaar ministerie. De minister van Justitie licht toe dat de rechter-commissaris respectievelijk de rechter toezien op de rechtmatigheid van de handelwijze van het openbaar ministerie bij de opsporing en strafvervolging. Politieke verantwoording aan de Kamer over het opsporingsbeleid kan pas worden afgelegd als de rechter uitspraak heeft gedaan.

Op 10 september 2009 heeft de commissie overlegd met de minister van BZK over onder meer actuele trends en ontwikkelingen inzake radicale dawa in Nederland en de wijze waarop de AIVD gemeenten hierover heeft geïnformeerd. Problemen doen zich vooral voor bij kleinere moskeeën en rondreizende predikers die in moskeeën en jongerencentra in het land lezingen houden en lessen geven. De rondreizende predikers zijn vooral afkomstig uit salafistische centra.

Voorts waren het Nationaal inlichtingenbeeld en de driemaandelijke rapportage van de AIVD voor deze vergadering geagendeerd. De belangrijkste onderwerpen van bespreking waren de grote zorgen die bestaan over de jihadistische dreiging in Pakistan en in Somalië en de toenemende reisbewegingen naar Somalië. Melding is gemaakt van de acties en demonstraties van de Antifascistische Actie gericht tegen extreem rechts. Verder komen een ambtsbericht van de AIVD aan de IND en de visumproblematiek met betrekking tot inlichtingenofficieren aan de orde.

Tenslotte wordt de commissie geïnformeerd over de voortgang in het onderzoek van de AIVD in de zaak van verdenking van de schending van staatsgeheimen door een medewerkster van de dienst.

De commissie is voor vergadering bijeengekomen op 24 september 2009 voor een overleg met de minister van Defensie over het onderzoek naar de rechtmatigheid van het handelen van de MIVD jegens twee geschorste medewerkers. De minister heeft meegedeeld dat het hoofd van de betrokken medewerkers is aangehouden wegens verdenking van openbaarmaking van een staatsgeheim. Het toezichtsrapport van de CTIVD dat in voorbereiding is, is in beginsel openbaar met mogelijk een geheim deel. De commissie zal worden geïnformeerd zodra het rapport is verschenen. Daarnaast doet een voormalig lid van de CTIVD een onderzoek naar de vermeende slechte werksfeer binnen de MIVD.

De commissie heeft op 28 september 2009 een werkbezoek gebracht aan de AIVD. Tijdens dit werkbezoek heeft de CIVD een operationele casus gedaan. Daarbij is uitgebreid ingegaan op het wettelijk kader, de (re)organisatie en werkwijze van de AIVD. Tevens zijn de investeringen die nodig zijn in het kader van ICT ontwikkelingen en het slagvaardiger maken van de organisatie, aan de orde geweest. De commissie heeft met de AIVD ook gesproken over de RID-en. Een belangrijk deel van de werkzaamheden van de RID-en, ongeveer 50%, betreft AIVD taken waarvoor de medewerkers bij de AIVD worden opgeleid.

De commissie vergaderde op 1 oktober 2009 om te overleggen met de ministers van Justitie en van BZK over het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 18. Toegelicht werd dat het dreigingsniveau nog steeds substantieel is. De gewelddadige acties tegen asielzoekers en asielzoekerscentra nemen toe. Maar dat geldt ook voor de weerbaarheid tegen extremistische geluiden binnen de Nederlandse moslimgemeenschappen. De steun voor jihadisten in Nederland is aan het afnemen zodat het dreigingsniveau misschien binnenkort kan worden verlaagd. Meegedeeld wordt dat in het volgende Dreigingsbeeld aandacht zal worden besteed aan een aantal Afrikaanse landen. Ook is tijdens deze vergadering gesproken over een krantenbericht over een ontslag van een NAVO medewerkster in 1997.

De commissie is in 2009 voor de laatste keer in vergadering bijegekomen op 17 december. Besproken is onder andere het jaarverslag over 2008 van de MIVD nadat over het openbaar gedeelte van het jaarverslag al algemeen overleg was gevoerd met de vaste commissie voor Defensie. Ook is een toezicht-rapport van de CTIVD over de samenwerking van de AIVD met buitenlandse inlichtingen- en/of veiligheidsdiensten aan de orde geweest. Het overleg van de commissie met de minister van BZK over een brief inzake het vastgoedproject in Mozambique heeft ertoe geleid dat zij een vervolgesprek wil voeren met de minister-president om nader te worden geïnformeerd.

Tenslotte stond op de agenda van de vergadering het Nationaal inlichtingenbeeld en de driemaandelijke rapportage AIVD. Toegezegd is dat de commissie zal worden geïnformeerd over mogelijke vervolgacties van het ministerie van buitenlandse zaken na het krijgen van informatie van de AIVD over inlichtingenactiviteiten van buitenlandse mogendheden in Nederland. Tenslotte wordt de commissie geïnformeerd over het wetsvoorstel Bronbescherming.

De behandeling van brieven van derden

De commissie behandelde negen brieven van burgers van allerlei aard maar vooral met klachten over de AIVD en de MIVD. De commissie heeft deze brieven voor kennisgeving aangenomen en in een geval een reactie van de minister van BZK gevraagd.